

Täysistunto

Keskiviikko 12.10.2016 klo 14.03—20.03

7. Lakialoite laiksi puoluelain muuttamisesta

Lakialoite LA 44/2016 vp Simon Elo ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

19.27 **Simon Elo ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esittelen tekemäni lakialoitteen puoluelain muuttamisesta. Aloitteen on allekirjoittanut 29 kansanedustajaa viidestä eri eduskuntaryhmästä. Aloitteessa ehdotetaan muutettavaksi puoluelakia siten, että vaalirahoituksen läpinäkyvyys parantuu. Ennakkoilmoituksesta tulisi pakollinen, ja se koskisi niin puoluetta, puolueyhdistystä kuin avustuspäätöksessä tarkoitettua yhdistystä. Erityisesti puolueita lähellä olevat toimijat, kuten säätiöt ja muut yhdistykset, jotka tällä hetkellä toimivat melkoisen vapaasti, joutuisivat tarkempaan syyniin. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi tilien ja vaihdantapalvelujen määrää rajoitettaisiin ja lisäksi lähiyhteisöä tukeva taho, esimerkiksi jokin säätiö, voisi joutua Valtiontalouden tarkastusviraston tarkempaan syyniin, jos tuki ylittää 1 500 euroa.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteelle löytyy useita perusteluja, joita me kansanedustajat täällä täysistuntosalissa olemme useaan kertaan toistaneet. Riippumattomat tahot ovat myös arvioineet nykytilaa. Esimerkiksi Kunnallisalan kehittämissäätiö on arvioinut, että vaalirahoittaja jää julkaisuvaatimusten ulkopuolelle. Säätiön mukaan esimerkiksi puolueiden kunnallisjärjestöt käyttävät vaaleihin miljoonia euroja, jotka jäävät pääosin piiloon. Nämä epäkohdat tulee korjata. Nykyinen laki säättää vaalirahoitusvalvonnan ulkopuolelle ne tahot, joiden kautta rahaa kulkee lähiyhteisöille tai puolueiden muille yhteisöille ja yhdistyksille. Jos myös rahan antajalta voisi pyynnöstä edellyttää selvityksen antamista, voitaisiin rahan alkuperästä varmistua nykyistä tehokkaammin.

Viime vuonna toteutettu puoluelain uudistus korjaa joitakin lain erityispiirteitä, mutta rahan alkuperän selvittämiseen ja kierrättämiseen ei ole tällä hetkellä olemassa selkeää ratkaisua. Lisäksi ongelmana ovat edelleen niin sanotut lähiyhteisöt, joita voidaan käyttää bulvaaneina vaalirahan kierrättämiseen.

Lakimuutoksella vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä parannettaisiin siten, että vaalikulujen pitäisi kulkea Valtiontalouden tarkastusviraston valvonnassa olevien pankkitilien tai vaihdantapalveluiden kautta. Aloitteessa ehdotetut rajoitukset koskettaisivat myös puolueyhdistyksiä, ja vaalikampanjaan osoitettua tukea ja rahoitusta voisi käyttää vain edellä mainittujen pankkitilien tai vaihdantapalveluiden kautta. Mahdolliset maksukortit ja sähköiset järjestelmät pitäisi liittää näihin palveluihin. Ennakkoilmoituksen vapaaehtoisuus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 99/2016 vp

puolueille, puolueyhdistykselle ja avustuspäätöksessä tarkoitettulle yhdistykselle ei palvelle vaalirahoitusvalvonnalle ominaisia läpinäkyvyyden periaatteita, ja siksi nykyisestä vapaaehtoisesta käytännöstä tehtäisiin velvoittava.

Lakialoitteessa ehdotetaan muutettavaksi puoluelain 9 a §:n 1 momenttia, 9 b §:n 4 momenttia, ja lisäksi lakiin tulisi uusi 8 d §. Tämä uusi pykälä koskisi myös erilaisia vaihdantapalveluita, joita on tullut elektronisen rahoituksen mukana. Tällä lakimuutoksella erilaisia tilejä koskevat kommervenkit ja ketjutus merkittävästi vaikeutuisivat.

Arvoisa puhemies! On tärkeää saattaa lainsäädäntö sellaiseksi, ettei vaalirahoittaja jää julkisuusvaatimusten ulkopuolelle. Siksi toivon, että eduskunta suhtautuu lakialoitteeseen myönteisesti. Toivon puoluelain ja vaalirahoituksen pelisäännöistä hyvää, puoluerajat ylittävää, toimenpiteisiin pyrkivää keskustelua.

19.32 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Lakimuutoksella vaalirahoitukseen haetaan lisää läpinäkyvyyttä, läpinäkyvyyttä siis parannettaisiin. Vaalirahoituksessa ennakoilmoituksen vapaaehtoisuus puolueelle, puolueyhdistykselle ja avustuspäätöksessä tarkoitettulle yhdistykselle ei toimi näkyvyyttä lisäävänä, vaan käytännön pitäisi olla velvoittava.

Koska kannatan kaikinpuolista vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä ja avoimuutta, kannatan lämpimästi edustaja Elon lakialoitetta.

19.32 Leena Meri ps: Arvoisa herra puhemies! Kannatan myös tätä edustaja Elon aloitetta, ja tuossa seuraavaksi käsittelemme myös hänen toista vaalirahoitukseen liittyvää aloitettaan. Itse olen myös perustuslakivaliokunnan jäsen ja toivon siellä ja muualla tästä hyvää keskustelua. Tästä on aika käydä laajamittaisempaa keskustelua juuri siitä syystä, että nämä rahoitukset ovat aika paljon ryöpsähtäneet käsistä. On vähän epäselvää, mikä on vaalirahoitusta. Julkisuudessa on ollut monenkinlaisia asioita, ja kansalaisten tulee saada tietää näistä laajemmin.

Itse vielä toivoisin, että otettaisiin puheeksi, ja ehkä me voimme ottaa edustaja Elon kanssa perustuslakivaliokunnassa puheeksi, johtuen myös tuosta seuraavasta lakialoitteesta, että olisiko hyvä nyt myös miettiä sitä ehdokkaan itsensä tekemän ennakoilmoituksen pakollisuutta. Nyt kun sitä vaalirahoitusilmoitusta ei tarvitse tehdä muuten kuin silloin, kun on tullut valituksi, niin sitten ne vanhat jäävät ilmoittamatta. Otan nyt esimerkiksi tämän Antti Rinteen perheen. Hänen puolisonsahan sai ainakin lehtitietojen mukaan noin 33 000 euroa vaalitukea eri ammattiyhdistyksiltä ja muistaakseni Antti Rinne noin parikymmentä tuhatta. No, nyt hänen puolisonsa ei ole tehnyt tätä ennakoilmoitusta, en ainakaan löytänyt sitä, ja kun hän ei ole tullut valituksi eduskuntavaaleissa, niin tämä jää unholaan. Että olisi hyvä semmoinen kronologinen lista, josta voisi katsoa, mistä kaikkialta eri vaaleissa henkilö on saanut tukea — monia se kiinnostaisi.

Tietysti se voi vaikuttaa äänestyskäyttäytymiseen, mutta läpinäkyvyyden nimissä en tiedä, miksi sitä ennakoilmoitusta kaikki eivät tee. Että se on vielä semmoinen asia, mistä voisimme vaikka edustaja Simon Elon kanssa perustuslakivaliokunnassa keskustella tämän lakialoitteepaketin yhteydessä.

19.34 Simon Elo ps: Arvoisa puhemies! Lisään vielä alustukseeni sen, että Turun Sanomissa 29. tammikuuta olleessa jutussa Valtiontalouden tarkastusvirasto myös itse myöntää, että vaalirahaa voi yhä jäädä pimentoon ja että heille virastona tarkastusvaltuuksien lisääminen sopisi. Samassa jutussa tutkija Jaakko Eskola sanoo, että valvontaa voisi yhä pa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 99/2016 vp

rantaa, jos poliittista tahtoa löytyisi — sitä käytännössä täällä tietysti lakialoitteella myös haen. Hän myös huomauttaa, että lisäresursseja sinänsä tämän valvonnan parantaminen ei välttämättä vaatisi, eli lähinnä kyse on toimintatavoista, käytännöistä, lainsäädännöstä, ei niinkään siitä, että tarvittaisiin lisää henkilöitä tätä valvontaa tekemään. Eli jos kritiikki, jota voisin epäillä tulevan, on se, että onko tämmöiseen varaa tai maksaako se paljon, niin ainakin tosiaan tutkija Jaakko Eskolan mukaan ei tulisi lisäresurssien tarvetta, ja Valtiontalouden tarkastusvirasto on valmis tällaisten lisävaltuuksien käyttöönottoon, jos se poliittisesti nähdään perustelluksi.

19.35 **Leena Meri ps:** Arvoisa herra puhemies! Nyt katson tätä edustaja Elon seuraavaa lakialoitetta, ja siinähan hän näyttääkin vaativan tätä ennakkoilmoituksen pakollisuutta — loistavaa, loistavaa. Sitten me pääsemme tätä käsittelemään perustuslakivaliokunnassa. Ja ilmoitan jo etukäteen, että kannatan sitäkin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.